

A főszerkesztő előszava

Folyóiratunk huszonkettedik számát tartja kezében a tisztelt Olvasó. Ezúttal tíz szöveget közlünk: többnyire elméleti megközelítésű tanulmányokat, valamint egy ítélet és egy könyvújdonság részletes ismertetését, amelyekben a 21. század legújabb jogpolitikai kihívásai és a történeti kutatások tapasztalatai, illetve a napi gyakorlat problémái és válaszai is megjelennek.

Eszteri Dániel a blokklánc és a mesterséges intelligencia (MI) egyes, adatvédelmi kérdéseit vizsgálja a technológiai fejlődés tükrében. Mint rámutat, igen komoly kockázatai lehetnek a tanulmányban ismertetett két technológia összekapcsolásának, ha személyes adatok kezelésére valamilyen automatikus, nem ember által vezérelt döntéshozatal révén kerül sor. A tudományos-fantasztikus irodalom példái is jelzik, hogy érdemes idejekorán elkezdni az ilyen rendszerek adatvédelmi jogi megfeleléséről szóló tudományos diskurzust.

Stefán Ibolya írásában a mesterséges intelligencia fogalmának polgári jogi értelmezésére tesz kísérletet. Kiindulópontja, hogy a gyorsan fejlődő technológia szabályozása mind az egyének jogainak védelme, mind pedig a gazdasági fejlődés elősegítése szempontjából indokolt. A dologként, illetve szoftverként való értelmezés buktatóinak számbavétele mellett az esetleges jogalanyisággal járó bizonytalanságokat is felvillantja.

Szilágyi János Ede, Dobos Endre és Szűcs Péter tanulmánya komplex, tudományközi együttműködés eredménye. Az adaptív, integrált vízgazdálkodás követelményeit mutatja be az öntözéses gazdálkodásról szóló, új törvény és végrehajtási rendelete értelmezésén, az egyes előírások és a követelmények ütköztetésén keresztül. A szerzők a 21. század stratégiai kihívásainak tükrében a tájszemléletű vízgazdálkodás mellett érvelnek, s a környezeti szempontoknak az eddigieknél hangsúlyosabb figyelembevételét javasolják.

Gedeon Magdolna a bányászati igazgatás 18. századi történetének egy eddig kevésbé kutatott dimenzióját tárja eléünk a bányahivatalnokok jogi helyzetének bemutatásával. Az átfogó kutatás számos párhuzamot, ma is megfontolandó megoldást tárt fel a felelősségi körök szabályozása, a képzés vagy a személyzeti politika körében, de a tanulmány elolvasása révén a kor társadalmáról és a centralizáció máig érvényes természetrajzáról is sokat tudhatunk meg.

Pápai-Tarr Ágnes már korábban is jelentetett meg tanulmányt folyóiratunkban a büntetés-kiszabás tárgyában (2017/1. szám); ezúttal az elkövető személyiségének jelentőségét, azon belül is az előélet szerepét mutatja be, a törvényi rendelkezések és a bírói gyakorlat elemzésével. Mivel a kriminális előélet korábbi szakirodalma in-

kább kriminológiai jellegű, és a büntetés-kiszabással foglalkozó, csekély számú, kortárs irodalomból is hiányzik az előélet büntetés-tani vizsgálata, munkája hiánypótló.

Gábris Angéla abból indul ki, hogy minél több tudással rendelkezik a jogásztársadalom (különösen a bírák) a kognitív tudományok által feltárt törvényszerűségekről, illetve az emberi elméről, annál nagyobb valószínűséggel születhetnek torzításmentes döntések, s kerülhetők el a különböző intuitív, kognitív csapdák. Ennek jegyében összekapcsolja a kognitív idegtudomány és a jogtudomány világát, illetve bemutatja az egyes torzításokat (mint amilyen a lehorgonyzás, a kerethatás vagy az utólagos bölcsesség csapdája).

Vasas Tamás kutatása Concha Győző (1846–1933) máig ható életművének az értelmezéséhez kíván hozzájárulni, a *Politika* című munka (1895) első, *Alkotmánytan* című kötetének elvont, bölcséleti jellegű fogalomhasználatát állítva az elemzés középpontjába. A tanulmány feladata a sajátos tartalommal megtöltött fogalmak (országglás, állam, államhatalmak, alkotmány, szuverén stb.) hálójának kibontása, a fogalmak de-kódolása.

Pászka Imre Ágoston a tengeri kalózkodásra vonatkozó nemzetközi jogi rezsimet, azon belül az ENSZ Tengerjogi Egyezménye és A tengerhajózás biztonsága elleni jogellenes cselekmények visszaszorításáról szóló egyezmény követelményeit és alkalmazási kérdéseit vizsgálja. A fogalomhasználatból, joghézagokból eredő problémákat, a felderítéssel kapcsolatos gyakorlati kérdéseket a releváns jogesetekkel szemlélteti.

Csirszki Martin Milán a Kúria egyik, 2018-ban hozott ítéletének bemutatásán keresztül kapcsolja össze a felszín alatti vizek védelmére vonatkozó szabályozás (különösen a kármentesítés) és az azzal kapcsolatos felelősség kérdéseit. A szerző a háttérben álló hazai és európai uniós követelményeket, valamint a konkrét eset elbírálásának egyes szakaszait, a többféle felelősségi konstrukció találkozását ismerteti.

Ferencz Bálint Richard Susskind *Online Courts and the Future of Justice* című könyvéről írt részletes ismertetőt. Az e lapszám korábbi tanulmányaiban már említett mesterséges intelligencia fejlődésének kockázatai, vagy az emberi gondolkodás jobb megértésének igénye ezúttal az online bíróságokra vonatkozó elképzelések kritikai megközelítésén keresztül kapnak hangot.

A hátsó borítón egy latin regulát idézünk fel, kapcsolódva a Kúria 2018-as döntéséhez, amelyben a környezetvédelmi törvényben felállított vélelem alkalmazására került sor, az ingatlanulajdonos felelősségének megállapítása érdekében. *Incendia plerumque fiunt culpa inhabitantium* (Paul. D. 1, 15, 3, 1) – a tűz általában a lakosok hibájából keletkezik.

Debrecen, 2020 tavaszán

a szerkesztőség nevében:
Fodor László